

Verkenning van de verwachtingen van bedrijven over de toegevoegde waarde van het meenemen van sociaal-maatschappelijke aspecten in onderzoeksprojecten

Inleiding

Innovatie is cruciaal voor bedrijven om te groeien en concurrerend te blijven. Bedrijven zijn daarmee een belangrijke inspiratiebron voor innovatieve interventies en (potentieel) leverancier van kennis en onderzoekspraktijken. Daarnaast spelen zij een belangrijke rol in de vertaling van kennis uit onderzoek naar innovatie in de praktijk. Daarbij signaleren zij actuele praktijkvragen die relevant zijn voor innovaties en transformaties in Nederland.

Met vertegenwoordigers van een aantal bedrijven zijn gesprekken gevoerd over hun verwachtingen van de toegevoegde waarde van het betrekken van sociaal-maatschappelijke aspecten in onderzoeksprojecten. Het betreft partners binnen het projectconsortium ROBUST¹ die al langere tijd samenwerken rond sociaal-maatschappelijke aspecten, aangevuld met informatie uit een gesprek dat is gevoerd met twee vertegenwoordigers van ROM's.

Daarbij stonden de volgende vragen centraal:

- Waarom nemen bedrijven deel aan onderzoeks- en innovatiesamenwerkingsverbanden, zoals een consortium?
- Welke rol hebben SSH-onderzoekers in het aanleveren van kennis over sociaal-maatschappelijke aspecten in de samenwerkingsverbanden waaraan bedrijven deelnemen?
- Wat vinden bedrijven van deze rol?
- Hoe vindt kennisuitwisseling plaats in deze samenwerkingsverbanden?

Bevindingen

Definities, toepassingen reikwijdte

Gesprekspartners geven aan dat sociaal- en geesteswetenschappelijk onderzoekers binnen de consortia waar zij onderdeel van zijn onder meer bijdragen aan kennis over diversiteit, inclusie, juridische aspecten, manieren van leren, business modellen, netwerkeffecten, sociale impact en de invloed van AI op werk. Meer in het algemeen zien zij een belangrijke rol voor SSH-onderzoek in de noodzakelijke reflectie op de verhouding tussen mensen en machines: hoe kan die ontwikkeling op een goede en verantwoordelijke manier worden vormgegeven? Bovendien kan SSH-onderzoek door inzicht te bieden in de daadwerkelijke impact van technologische innovaties en daarmee ook de breed gedeelde overtuiging dat technologie alles kan oplossen in een breder perspectief plaatsen. Dit vraagt van SSH-onderzoekers dat zij zich beter verhouden tot innovatie en bestaande innovatie-ecosystemen. Verder kan SSH-onderzoek een belangrijke rol spelen in het verbreden van het huidige aanbod aan impactindicatoren. Aandeelhouders vragen over het algemeen om kwantitatieve gegevens. Tegelijkertijd is het daarmee lastig om concreet in kaart te brengen wat bepaalde investeringen nu precies opleveren. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door de ontwikkeling van een transitie-indicator waarmee gereflecteerd kan worden op de impact voor brede welvaart.

¹ Zie ook: [ROBUST - ICAI](#)

Handelingsperspectief

Het werken vanuit een gemeenschappelijk doel bevordert de samenwerking tussen verschillende partijen. De motivatie om maatschappelijke impact te maken vormt zo de ruggengraat van de samenwerkende partijen binnen het consortium. Tegelijkertijd roept dit ook spanningen op. De circle of concern (gericht op maatschappij en innovatie) is immers veel groter dan de circle of influence van onderzoekers.

Maatschappelijke impact gaat verder dan bijvoorbeeld de ontwikkeling van een AI-algoritme en wordt pas bereikt wanneer deze voor een verandering zorgt van de werkende systemen. Een onderzoeksprogramma of -project heeft geen invloed op dat hele systeem. Die belofte en dat maatschappelijke doel zijn dus motiverend, maar leveren tegelijk worstelingen op die gemanaged moeten worden.

Langdurige PhD-trajecten waarbij het jaren duurt voordat er resultaten beschikbaar zijn werken belemmerend in de samenwerking met bedrijven. Het opknippen van complexe vraagstukken in deelproblemen waarbij tussentijdse bevindingen gedeeld worden en bedrijven input kunnen leveren op het volgende deelprobleem kan helpen. Dit kan leiden tot zowel praktische als wetenschappelijke innovaties.

Verder is het bevorderlijk voor integrale innovatie wanneer een onderzoeker (tijdelijk of gedeeltelijk) niet alleen is aangesteld bij een universiteit, maar ook bij een andere partner in het consortium. Samenwerking op locatie vergroot de mogelijkheid uitwisseling, de ontwikkeling van interessante uitkomsten en daarmee ook de uiteindelijke impact.

Kaders

Een belangrijke voorwaarde voor programmering is dat onderzoekers uit verschillende wetenschapsdomeinen -waaronder altijd SSH - gestimuleerd worden om samen te werken met bedrijven. Binnen Robust is dat ook afgedwongen door de samenstelling van de verschillende labs waaruit het consortium is opgebouwd. Juist door samen te werken komt die brede verbinding tot stand.

Cultuur

Het vraagt om lef van onderzoekers uit alle wetenschapsdomeinen om uit hun disciplinaire comfortzone te komen en een inter- of transdisciplinaire samenwerking aan te gaan. Een integrale innovatie aanpak wordt bevorderd wanneer onderzoekers open staan voor mede-eigenaarschap als ruggengraat van onderzoek en open staan voor een publicatiecultuur met een brede co-auteurschap.

De integratie van een breed interdisciplinair perspectief in de directies van bedrijven is niet vanzelfsprekend. SGW-kennis is op het niveau van lab goed te integreren, maar de vraagstukken zijn vele malen groter op organisatieniveau. Bedrijven hebben mensen nodig met een breed interdisciplinair perspectief, die het belang van zowel technologische als sociaal-maatschappelijke aspecten onderkennen en die de speelruimte en het vertrouwen van de directie hebben om te experimenteren in de zoektocht naar innovatieve interventies. Om dit te bewerkstelligen is het van belang om binnen het maatschappelijke debat meer nadruk te leggen op de sociaal-maatschappelijke aspecten van innovatie.

Verder een belangrijke aanbeveling om gebruik te maken van kansrijke platforms en events om het belang van sociaal-maatschappelijke aspecten in innovatie voor het voetlicht te brengen. Dit vergroot het wereldbeeld van ondernemers en leidt uiteindelijk tot betere ondernemingen. Betrek daarbij naast hogescholen ook uitdrukkelijk het MBO.